

MEMÒRIA ARQUEOLÒGICA DE LA INTERVENCIÓ
EFFECTUADA AL CARRER DEL DR. JOAQUIM POU, 1-9.
(BARCELONA, EL BARCELONÈS)

Codi MHCB: 047/05

Data intervenció: 21 de febrer- 18 de març del 2005

Eva Orri Terrado

Barcelona, febrer del 2008

ÍNDEX

1. FITXA TÈCNICA

2. INTRODUCCIÓ

3. ENTORN GEOLÒGIC I GEOGRÀFIC

4. NOTÍCIES HISTÒRIQUES I INTERVENCIONS ANTERIORS

5. MOTIVACIONS I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ

6. METODOLOGIA

7. DESCRIPCIÓ DE LES TROBALLES

8. CONCLUSIONS

9. BIBLIOGRAFIA

10. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

11. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

11.1. Documentació fotogràfica

11.2. Documentació planimètrica

1. FITXA TÈCNICA

NOM DE LA INTERVENCIÓ	C/ del Dr. Joaquim Pou, 1-9.
UBICACIÓ	Barri Gòtic, Districte de Ciutat Vella Barcelona
COORDENADES UTM Fus31N amb Datum ED50 (UB/ITC)	X: 431176 Y: 4582074 Z: 8,75 m.s.n.m.
CONTEXT	Zona urbana
TIPUS D'INTERVENCIÓ	Preventiva terrestre
CLASSE D'ACTIVITAT	Control arqueològic
DATES D'INTERVENCIÓ	21 de febrer- 18 de març de 2005.
PROMOTOR	Fecsa- Endesa
EQUIP TÈCNIC	Direcció: Eva Orri Terrado

2. INTRODUCCIÓ

Amb motiu de les obres de reforç de la xarxa elèctrica (núm. d'obra: 126811) previstes per la companyia **FECSA-ENDESA**, i portades a terme per l'empresa **ESPELSA** al C/ del Dr. Joaquim Pou, 1-9, de Barcelona, i donat que aquest indret s'inclou en una zona d'interès arqueològic i d'alt valor històric es va prendre la decisió d'efectuar una intervenció arqueològica preventiva simultàniament a la realització de les obres. Aquest control arqueològic va ser encarregat a l'empresa **ATICS S.L.**, sota la direcció tècnica de l'arqueòloga **Eva Orri Terrado**, amb la supervisió del **Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat de l'Ajuntament de Barcelona**, amb el propòsit de descobrir i documentar les possibles restes conservades.

Aquesta actuació urbanística, que preveia la realització d'una rasa de canalització de 65 metres per tal d'efectuar una estesa de cable subterrani a la vorera del carrer, es va dur a terme entre els dies 21 de febrer i 3 de març de 2005.

3. ENTORN GEOLÒGIC I GEOGRÀFIC

La present intervenció arqueològica s'ubica al C/ del Dr. Joaquim Pou, en el Barri Gòtic de Barcelona, dins el districte de Ciutat Vella.

El terme municipal de la ciutat es troba conformat per la plana que delimiten pel S i pel N respectivament, els rius Llobregat i Besòs, amb els seus respectius deltes. El costat NW es troba delimitat per la serra de Collserola, pertanyent a la Serralada Litoral, i que té com punt dominant el Tibidabo; als seus peus trobem altres turons de menor rellevància com ara el turó de la Rovira, el turó de la Peira, el del Carmel i el del Putxet, entre d'altres. Finalment, la mar Mediterrània delimita la plana pel SE.

En aquesta plana quasi completament urbanitzada avui, es destaquen unes zones clarament diferenciades:

El nucli antic, actual districte de Ciutat Vella, que restà emmurallat fins a mitjans del s. XIX. Proper a la mar, està dominat en el seu costat sud pel gran promontori de Montjuïc, que s'aixeca suaument sobre el pla i cau brusquement sobre la mar, facilitant així la defensa del litoral. En aquesta zona hi podem diferenciar tres àrees: un nucli central, sobre l'anomenat Mons Taber . Fou sobre aquest petit puig calcari on es va establir la primigènia ciutat romana que més tard donaria lloc a l'actual Barcelona, la Colonia Iulia Augusta Faventia Paterna Barcino.

Al voltant d'aquest nucli central trobem tot un seguit de petites viles que es van formar en època medieval, dins el perímetre de les muralles aixecades al s. XIII. Aquestes viles noves són els actuals barris coneguts amb els noms de les esglésies que els centralitzen: del Pi, de Santa Anna, de Santa Maria del Mar, de la Mercè i de Sant Pere.

Els darrers sectors del nucli antic de la ciutat, és a dir, la Rambla i el Raval, començaren a ser urbanitzats quan quedaren inclosos dins del tercer recinte fortificat, que es bastí al llarg de la segona meitat del s. XIV.

Una sèrie de petits nuclis de poblament més densos, antics pobles forans creats a l'entorn de la ciutat, sense possibilitat d'aproximar-se a la Barcelona emmurallada per evidents raons estratègiques. No serà fins a darreries del s. XIX, una vegada enderrocades les muralles, que aniran essent annexionats a la ciutat; així, serà

Sarrià la darrera de les vil·les incorporades a la ciutat, ja a principis del s. XX.

Una àmplia zona quadriculada, de carrers amples, planificada a la segona meitat del s. XIX (l'Eixample del pla Cerdà), quan caigueren les muralles medievals que impedièn el creixement urbanístic de la ciutat. L'Eixample va representar la unió entre la Barcelona vella i els municipis del Pla (que, com ja hem dit, acabarien formant part de la ciutat a partir de la fi del segle).

4. NOTÍCIES HISTÒRIQUES I INTERVENCIONS ANTERIORS

El lloc on s'ha desenvolupat la intervenció arqueològica se situa, com s'ha indicat anteriorment, al barri Gòtic.

Molt a prop d'aquest indret s'ubica el centre vital i administratiu de Barcelona que continua, en bona part encara, entorn de la Plaça de Sant Jaume, emmarcada pel Palau de la Generalitat i la Casa de la Ciutat, els màxims exponents del poder civil, i ben a prop de la Catedral i del Palau del Bisbe, els centres ciutadans en l'aspecte religiós. En el mateix sector radiquen l'antic Palau Reial i el Palau del Lloctinent a la Plaça del Rei, ara seu de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, com també dues de les parròquies més antigues: la de Sant Just i la de Sant Jaume.

Aquest punt coincideix amb l'antic Mons Taber, on cap a la fi del segle I a.C. sota, la protecció de Juli Cèsar i d'August, es fundà la *Colonia Iulia Augusta Faventia Paterna Barcino*. Aquesta colònia romana, saquejada per les incursions de les hordes alamanes vers el 260, fou envoltada (segles III-IV) per una sòlida muralla que reforçava l'obra en època altimperial, i que, refeta en època medieval, marcà durant segles l'àmbit de la ciutat alt-medieval.

La colònia romana de *Barcino* tenia, segons el costum romà, dos eixos vitals, els clàssics *cardo maximus* i *decumanus*, que poden encara veure's entre l'actual estructura ciutadana. Prop del punt de confluència d'aquests dos eixos mestres de la ciutat, a tocar del *forum* (actualment la Plaça de Sant Jaume), hi havia el temple romà, dit Temple d'August, ben a la vora del punt central del Mons Taber. Les muralles romanes foren refetes a partir de la fi del segle III aprofitant parts d'edificis, de monuments, de tombes i fins i tot d'estàtues de l'obra destruïda pels bàrbars almans. Avui dia és visible una bona part del seu traçat i se sap la ubicació de la part destruïda o amagada dintre construccions tardanes, perquè foren aprofitades i completades amb noves construccions en època medieval.

La ciutat baix-romana i del període de les dominacions visigòtica i islàmica va continuar dintre del recinte de les muralles romanes i d'elles només coneixem alguns elements com capitells d'època visigòtica, part d'una necròpolis del mateix període i la basílica paleocristiana del segle IV.

Al segle XII es dona un moment de puixança de la ciutat de Barcelona que tindria la seva continuïtat en els segles XIII i XIV. Es reactiva l'activitat comercial i artesana i es produeix un creixement urbà que tindrà el seu punt àlgid en els segles XV i XVI. L'església de Sant Miquel, enderrocada en part. l'any 1145, és reconstruïda en aquest moment pel compte Ramon Berenguer.

Altres edificis són construïts o restaurats durant aquests segles. És el cas del Palau Reial Major remodelat i restaurat en successives fases durant els segles XIII i XIV fins que al segle XVI es va aixecar la torre del rei Martí.

La Catedral i el Palau del Bisbe, juntament amb les cases dels canonges, la Casa de l'Ardiaca i la Pia Almoina, formen un segon grup d'edificacions vinculades al centre episcopal documentat a Barcelona des de mitjans del segle IV.

A les rodalies de la futura "Gran Via Laietana", corresponen als barris de Sant Pere, Santa Caterina, Sant Cugat i la Ribera o Santa Maria del Mar, que inclouen àrees bastant diferenciades entre si. En temps anteriors, algunes havien estat força representatives a la ciutat; per la seva vocació comercial i de negoci, com el carrer Boqueria des del mercat de les Rambles a la plaça de Sant Jaume, i el d'Argenteria des de la plaça de l'Àngel al pla de Palau; per la seva vocació de pas, com el carrer de la Bòria, Carders, Corders i Portal Nou; l'ús residencial d'adscripció popular als voltants del mercat de Santa Caterina; el caràcter tranquil pels volts de la Catedral, i la progressiva implantació d'indústries tèxtils a Sant Pere i Sant Cugat. Tot plegat era un conjunt heterogeni, amb fortes diferències socials i físiques entre teixits urbans, reflectides en la configuració de carrers i d'espais públics, divisió del sol, morfologia d'illes i tipologies edificatòries.

L'obertura de la Via Laietana és un dels episodis fonamentals de la construcció de la gran Barcelona metropolitana. D'ençà l'aprovació del pla d'eixample d'Ildefons Cerdà el 1859, el sanejament de la ciutat antiga va ser una de les assignatures pendents de Barcelona al llarg de tota la segona meitat del segle XIX. La densificació de la població i la degradació de les condicions de vida van anar en augment als barris vells, al mateix temps que la ciutat, lentament, creixia de manera ordenada a través del seu Pla. Les agregacions del 1897, que van triplicar l'extensió del terme municipal i van duplicar la població de la ciutat, van donar una nova dimensió urbana a Barcelona, on l'Eixample adquiria un paper central i de caràcter residencial i el Casc Antic consolidava la seva condició de

centre polític, comercial i històric. El sanejament de la ciutat històrica se centrava en la substitució dels estrets vials per avingudes més amples i en la transformació de les tipologies edificatòries.

Tot i que havia estat dissenyada originàriament per Cerdà al seu plànol de reforma i eixample de la ciutat com una de les tres vies que havien de comunicar el nou centre residencial amb l'activitat mercantil del port, la Via Laietana no es va començar a obrir fins cinquanta anys més tard, el 1908, en un moment en que la ciutat ja era una altra i la teoria urbanística vigent s'havia transformat profundament. La Gran Via A de la reforma interior ja no era només una operació de vialitat i higienisme dins el teixit de la ciutat antiga, sinó que aviat es va convertir en l'operació que representava la modernitat per al centre històric de Barcelona, des dels punts de vista funcional, arquitectònic i representatiu. L'enderroc de les muralles va permetre la urbanització d'una important àrea situada entre el nucli urbà i els pobles del Pla. Aquest ampli espai fou l'escenari dels projectes d'Ildefons Cerdà. L'àrea urbanística resultant va gaudir d'una trama de vials que garantien una circulació fluida i una alta connectivitat en direcció nord-sud. El problema de la mobilitat, però, era la nul·la possibilitat de penetració en la trama urbana de la ciutat antiga, fet especialment greu en la mesura que el centre de distribució de béns i mercaderies més important de Barcelona era el port, situat a llevant del casc antic. La reforma interior, amb les seves tres avingudes, havia de vèncer aquesta dificultat.

L'obertura de la Via Laietana va ser una operació complexa que es materialitzà entre 1908 i 1958.

Tot i que va ser visionat per Ildefons Cerdà, va ser Àngel Josep Baixeres el que l'any 1879 va presentar a l'Ajuntament el seu pla de reforma interior de la ciutat, que fou aprovat de manera parcial, el 1881, tot i que el govern central no ho va fer fins el 1889.

El context polític va canviar radicalment a partir del 1897, amb una major entesa política amb Madrid que va permetre, a més de les agregacions dels pobles del Pla al terme municipal de Barcelona, una tímida aproximació als interessos de l'Ajuntament respecte a la Reforma.

Dins la nova cojuntura política de principis del segle XX, l'acord entre l'Ajuntament i el Banc Hispano Colonial, disposat a invertir capitals en construcció i

urbanització, al servei d'una burgesia industrial i comercial que somiava a convertir Barcelona en una de les primeres ciutats del món, va ser determinant per al relançament del projecte de la reforma interior. La Via A, va ser batejada l'any 1911 com a Via Laietana a proposta del regidor i historiador Francesc Carreres Candi, per recordar el nom dels antics pobladors de la ciutat i la seva regió abans de la romanització.

Al llarg del 1914 el Consell plenari de l'Ajuntament va aprovar una bateria de projectes que marcaran decisivament la ciutat almenys fins als anys trenta. D'entre aquests projectes cal destacar l'encàrrec a Iluís Domènech i Montaner, Josep Puig i Cadafalch i Ferran Romeu d'estudiar l'articulació de la futura avinguda amb el teixit de carrers preexistent i la salvaguarda del patrimoni històric i artístic.

La seva obertura, a més, també va ser aprofitada per la construcció d'una moderna xarxa de clavegueram i d'uns túnels que, anys més tard, seran aprofitats per la instal·lació del ferrocarril subterrani, un projecte de transport públic d'una importància cabdal en la conformació de la Barcelona metropolitana.

Pel que fa a la descripció física de la zona, cal dir que el 1851-1853, s'havia obert el carrer de la Princesa com a prolongació de Ferran i de Jaume. La part superior, entre Jonqueres i plaça de l'Àngel, s'estructurava al llarg de la riera de Sant Joan, que comptava amb diversos palaus i esglésies. Al costat, en la cantonada de la pròpia riera amb el carrer del Pont de la Parra, hi tenia el palau el marquès de Sentmenat. A la illa delimitada pels carrers del Pont de la Parra i de Sant Pere més Baix, es trobava l'església de Sant Joan i el convent veïns.

Dos carrers gairebé paral·lels a la riera de Sant Joan delimitaven l'àrea Ripoll-Tapineria i Mercaders. En aquest darrer hi havia la casa Padellàs. Al carrer Arc de Jonqueres cantonada amb Sant Pere més Alt es trobava la casa del Gremi de Velers, el qual va ser salvaguardat. Al costat d'aquesta casa gremial hi havia la Capella de Sant Cristòfol, enderrocada per deixar lloc a la irregular placeta del mestre Millet. Al carrer de la Bòria hi havia la Casa Gremial de Corders. Aquest grup de construccions singulars eren els referents de l'àrea sobre els seus carrers suburbans, on s'anaven bastint edificacions en cada període, sobretot als segles XVII i XVIII, reconstruïdes sobre precedents gòtics. Vestigis d'aquestes superposicions aparegueren en enderrocar edificis, i fou possible recollir grans

quantitats de fragments, com capitells, columnes i finestralls, i d'altres elements sovint emparedats en construccions anteriors.

Sota el carrer de Princesa destacava el carrer d'Argenteria, travessia comercial i nexa d'unió entre la plaça de l'Àngel, Santa Maria i la Ribera. Els altres carrers –Basea, Canvis Nous, Ample- constituïen una tupida xarxa difícil de creuar. El Passeig de Colom vora el mar i els carrers Ample i de la Mercè tornaven a destacar per la implantació d'edificacions importants pel seu passat històric. Desaparegueren el Palau del Marquès de Monistrol, i la plaça de sant Sebastià. Al carrer de Basea, es trobaven els palaus Serrallonga, i del Marquès de Fortuny, i la torre de vigilància de la muralla.

Sobre aquest conjunt de barris se situà l'obertura, que afectà de forma indiscriminada teixits i construccions.

L'obertura s'inicià al carrer Ample núm. 71. A efectes operatius es subdividí en tres seccions, anomenades primera (1908), des de la plaça d'Antonio López fins a la de l'Àngel, segona (1909); des d'aquesta fins a Sant Pere més Baix i tercera (1911); des d'aquest fins al pla de Jonqueres, respectivament.

Foren, en cinc anys, un total de 270 cases enderrocades per fer la llum entre el Port i la plaça del Bisbe Urquinaona.

Hi va haver quatre objectius bàsics en l'obertura de la Via Laietana: el sanejament dels barris de la ciutat vella, la connexió vial entre l'àrea portuària i els nous barris de l'Eixample, la voluntat de creació d'un centre de negocis modern i, finalment, la revalorització del centre històric com a espai simbòlic i monumental.

Pel que fa a les **intervencions anteriors** i ja que aquestes són molt nombroses, ens centrarem en les més properes a la zona d'actuació, tant a nivell temporal com geogràfic:

Tenint en compte la notable quantitat d'excavacions arqueològiques que s'han portat a terme a la zona, ens limitarem únicament a exposar aquelles que més dades han proporcionat pel que fa al seu desenvolupament històric.

Ja en una època molt primerenca s'intervingué a l'àrea, com a conseqüència de la nova sensibilitat sorgida arran de la destrucció de patrimoni per l'obertura de la Via Laietana. Es tractà d'unes prospeccions arqueològiques a l'antiga església de Santa Marta durant l'any 1920, amb l'objectiu de trobar uns mosaics antics (se'n

tenia referències a través de l'inventari que es féu dels objectes pertanyents a l'església poc abans del seu enderrocament). Els resultats van ser negatius, ja que s'havia destruït els mosaics quan es construï el túnel per al metro.¹

L'any 1945 es reprengueren les intervencions arqueològiques, en aquesta ocasió prop de l'edifici de la Catedral amb l'objectiu de localitzar la primitiva basílica paleocristiana, objectiu que fou aconseguit.²

Entre els anys 1954 i 1962 es dugueren a terme, de nou, unes campanyes d'excavacions, com a conseqüència del moviment de terres provocat per la construcció d'un soterrani de la companyia Hispania-Zurich (situada a l'actual illa de cases entre l'avinguda de la Catedral, la Via Laietana i el carrer de la Tapineria). Els resultats foren satisfactoris, ja que es localitzaren els fonaments de l'església de Santa Marta, algunes restes romanes i algun fragment de mosaic. Prosseguida l'excavació es trobaren, a la part de l'avinguda fronterera amb el solar (és a dir, ja a la plaça d'Antoni Maura), vestigis d'una vil·la romana. Sobre les ruïnes aparegueren enterraments, entre els quals un del segle IV. Així mateix, es documentà un tram de fossat al carrer de la Tapineria, tocant a la muralla romana.³

El projecte de construcció d'un nou aparcament subterrani a l'avinguda de la Catedral va motivar, el 1989, la realització d'una campanya d'excavació. Entre les troballes, destaca un gran retall a la roca entre la plaça Nova i el Pla de la Seu, executat a principi del segle I d. C. i reblert per deixalles des de ben aviat i durant tot l'imperi, al qual es va atribuir la funció de recollida i canalització d'aigües (el retall anava més o menys paral·lel a la muralla fins que, a mesura que s'apropava als aqüeductes, s'anava tancant en direcció a la línia de fortificació). Així mateix, es va documentar la fonamentació de diversos pilars dels dos aqüeductes de la ciutat, de l'època de l'alt imperi. També es localitzà un conjunt de sitges, la majoria d'elles reblertes cap als segles V i VI d. C. A la cruïlla de l'avinguda de la Catedral amb el carrer de la Tapineria, es van documentar les restes de dos murs fets de pedra irregular lligada amb argamassa i un fragment de paviment d'*opus signinum*, que podrien ser part integrant de la vil·la suburbana identificada com a tal l'any 1954. Pel que fa a restes d'època medieval, només es pogué apreciar l'alineació dels

¹ DD.AA., 1992, pàg. 40.

² DD.AA., 1992, pàg. 41.

³ DD.AA., 1992, pàg. 43 i 63.

carrers i la configuració de les illes de cases (que persistiren des de la baixa edat mitjana fins al segle XX), així com una sèrie de pous reblerts i obstruïts durant el segle XIV. D'època moderna es localitzaren, únicament, alguns vestigis dels edificis que, abans de la creació del Pla de la Seu el 1546, hi havia davant les escales que actualment donen accés a la plaça. Finalment, d'època contemporània es documentà l'ocupació del solar de l'avinguda de la Catedral abans de l'enderrocament de les cases que hi havia, portat a terme durant els anys 40 i 50 del segle XX.⁴

El mateix any 1993 es va dur a terme una intervenció arqueològica al conjunt monumental de la Pia Almoïna, amb motiu de la seva rehabilitació i restauració per tal de convertir-lo en la seu del Museu Diocesà de Barcelona. Es documentà, d'entre el segle I a. C. i el V d. C., la muralla fundacional de *Barcino* i la del baix imperi adossada a la primera per l'exterior, així com l'*intervallum*. Del període entre el segle XI i l'any 1424 només es pogué datar amb seguretat una sitja, mentre que a partir d'aquest segle i fins al XX es va poder estudiar el desenvolupament arquitectònic de l'edifici de la Pia Almoïna.⁵

Tres anys després d'aquesta primera intervenció, es va excavar de nou al mateix edifici de la Pia Almoïna, dins de la mateixa campanya de restauració i adequació de l'espai per a ubicar-hi el Museu Diocesà de Barcelona. En concret, en aquesta ocasió s'havia d'actuar al soterrani per a la instal·lació d'un ascensor i la seva infraestructura. Es pogué documentar la trinxera de fonamentació de la muralla, si bé sense cap dada cronològica, nivells d'argila amb materials del segle I d. C. (probablement restes o reparacions de l'*intervallum*), i un mur i una claveguera del segle II d. C., amortitzats per nivells de finals del segle II a principis del segle III d. C. A partir d'aquí, es localitzà una canalització del segle XVII i estructures relacionades amb la construcció del soterrani i les seves diferents utilitzacions. La no aparició de nivells o estructures datables entre el segle III i el XVII, potser respon a un possible arrasament durant la construcció del soterrani de la Pia Almoïna.⁶

⁴ DD.AA., 1992, pàg. 44, 51, 53, 60-63, 65-66.

⁵ GRANADOS, 1995.

⁶ HUERTAS, 1997.

I ja per acabar, l'any 2005 es va dur a terme una intervenció arqueològica realitzada al solar del C/ Magdalenes, 25 on es va poder documentar un pilastra de l'aqüeducte d'època romana, dues sitges d'època altmedieval, una fossa sèptica del segle XV i diverses estructures d'hàbitat d'època moderna.⁷

5. MOTIVACIONS I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ

Arrel de les obres efectuades per l'empresa **FECSA-ENDESA**, per tal de realitzar una estesa de cable i reforçar la xarxa elèctrica, es va creure necessari fer un seguiment arqueològic amb l'objectiu de documentar i recuperar les possibles restes arqueològiques que hi poguéssim detectar, cenyint-nos sempre a les rases que l'obra requeria.

Les motivacions per les quals s'ha fet necessari un seguiment arqueològic al C/ del Dr. Joaquim Pou són per la seva ubicació en el traçat d'un dels dos aqüeductes romans que sortien de la plaça Nova en direcció nord, i perquè poden ser localitzades les restes de les vivendes del burg o Vilanova dels Arcs que es va formar arran de l'expansió de la ciutat al voltant del segle X.

Al mateix temps, les intervencions realitzades recentment a la finca situada al carrer dels Capellans, 4 i carrer dels Sagristans, 2-6 han documentat sitges i estructures d'època Baix Imperial romana i estructures diverses d'època Baix medieval i moderna.

⁷ GRIÑÓ, 2005.

6. METODOLOGIA

La present intervenció preveia l'obertura de la vorera del carrer mitjançant una rasa. La realització d'aquesta va consistir en l'obertura de la pavimentació a la vorera del carrer, mitjançant un martell pneumàtic, per trencar i aixecar el paviment i la capa de preparació de formigó, i posteriorment l'extracció del contingut de la mateixa amb un procediment manual, utilitzant un pic i una pala.

El procediment utilitzat a l'hora de practicar la rasa ha estat el d'obrir, tancar i reposar el paviment de la vorera, progressivament els diversos trams de rasa un cop col·locat el tub del cablejat. En aquest cas, cada 30 metres aproximadament s'ha repetit la mateixa operació.

La metodologia arqueològica aplicada ha estat la basada en el mètode de registre utilitzat per E.C. Harris (1979) i per A. Carandini (1981). Es tracta de registrar objectivament els elements construïts i estrats que s'identifiquen, realitzant una numeració correlativa d'aquests, sota el nom "d'Unitat Estratigràfica" (U.E.) que individualitza els uns del altres. Cada U.E es registra en una fitxa on s'indica la ubicació en el jaciment, les seves característiques físiques, i la posició física respecte a les altres unitats estratigràfiques amb les que es relaciona.

Aquest mètode també inclou la realització de material gràfic, format per la documentació fotogràfica dels treballs realitzats i plantes i seccions en el cas que s'escaigui. La documentació gràfica consta també d'un plànol topogràfic amb la situació de la rasa dins de la xarxa urbana actual del barri del Raval.

7. DESCRIPCIÓ DE LES TROBALLES

El dia 22 de febrer de 2005 van començar les tasques de renovació de la xarxa elèctrica, a partir de la canalització en rasa i instal·lació subterrània de tubs que substituïrien els antics serveis. Aquesta instal·lació s'ha realitzat a partir de l'obertura d'una rasa a la vorera del Carrer del Dr. Joaquim Pou, 1-9, situat entre la Via Laietana i la Plaça de la Catedral. (Fig. 1 i 2)

Tot i tractar-se d'una mateixa rasa, per tal de fer més fàcil la documentació de l'estratigrafia, el material arqueològic, i les possibles estructures que ens poguessin aparèixer, vàrem assignar diferents números d'UE als diferents trams de la mateixa, prenent com a criteri el traçat que adoptaven i l'amplada i fondària que assolien.

En total s'han obert 2 rases i 1 cala, les quals passarem a descriure a continuació:

La **Rasa 1000** s'inicia a la vorera del C/ del Dr. Joaquim Pou davant del número 1, a la cantonada amb la Via Laietana- i transcorre paral·lela a la línia de façana actual –de la qual dista 70 cm.- en direcció NW-SE en un tram de 24,40 m. La seva amplada és de 40 cm i presenta una fondària de 70 cm.

Inicialment es va procedir a aixecar el paviment de la vorera –UE 1001- format per un nivell d'ús de rajoles –40x40x5- més la capa de preparació de formigó que en total amidava 19cm., i un segon nivell d'aportació –UE 1002- constituït per sauló molt net de color marró (51 cm).

A una fondària de 70 cm. ha estat localitzat l'antic servei elèctric, actualment anul·lat. Donat que aquesta fondària era suficient per a instal·lar el nou servei, s'ha decidit obrir les rases en la mateixa direcció que l'antic cablejat i, un cop extret, col·locar el nou en el mateix indret.

La **Rasa 2000** ha estat practicada a la vorera del mateix carrer, exactament entre els números 1 i 9. Aquesta enllaça amb la Rasa 1000 prenent la mateixa direcció i transcorrent igualment paral·lela a la línia de façana –de la qual dista però, en aquest cas 1,84 m.-. Aquest fet ve donat per la presència, en aquest punt concret del traçat de la rasa, d'una estructura annexa subterrània, pertanyent a

l'actual edifici de la Caixa d'Enginyers, la qual va obligar a desviar el traçat de la rasa fins al límit amb la calçada. En tot el seu recorregut l'amplada de la rasa és de 40 cm i la fondària de 55 cm. Aquest tram presenta una llargada de 39,40m.

La rasa 2000 presenta una seqüència estratigràfica formada pel paviment de la vorera i la capa de preparació de formigó –UE 2001- de 19 cm, i un segon nivell constituït per sauló net de color marró clar i textura solta –UE 2002- de 36 cm de gruix.

La presència novament d'un altre ramal del servei elèctric, en aquest cas en us, a una fondària de 55cm., ha impedit assolir la fondària que havia estat plantejada i que es venia portant des de l'inici de la rasa.

La **Cala 3000** es situa davant del número 9 del carrer. Aquesta presenta una amplada i llargada de 1,20m. i una fondària de 1,50m., enllaçant amb la rasa 2000 i just adossada a la façana de l'edifici actual. Aquesta ha estat practicada per tal d'accedir al Centre de Transformació (AT) de la companyia Fecsa-Endesa, situat al soterrani de l'actual edifici de la Caixa de Catalunya.

L'estratigrafia d'aquesta rasa presenta un primer nivell d'ús d'un total de 19cm. de potència format per rajoles i una capa de preparació de formigó –UE 3001-. Directament per sota d'aquest apareix un nivell d'aportació format per sauló molt solt –UE 3002- on han estat localitzats tots els cablejats elèctrics procedents de diferents sectors del carrer que accedeixen per aquest indret a la AT. Es tracta del mateix estrat descrit anteriorment a la Rasa 1000 i a la Rasa 2000 però amb una potència de 1,31m.

En cap de les 2 rases ni en la cala es detecta cap mena d'estructura antiga, ni estrat arqueològic que es pugui documentar amb fiabilitat, així com cap evidència de material arqueològic. Com ja hem esmentat anteriorment, en tot el sector de carrer obert, hem pogut localitzar diversos trams del cablejat elèctric. Aquest fet ens constata que aquesta rasa ja havia estat oberta anteriorment i que els estrats documentats serien fruit d'un abocament de terres per tal de reomplir la rasa.

El dia 3 de març de 2005 finalitzen els rebaixos de les rases i com a conseqüència l'actuació arqueològica del control d'aquestes.

DESCRIPCIÓ DELS DIFERENTS ESTRATS.

RASES:

Rasa 1000: rasa de 24,40 m de llarg per 40 cm d'ample. Orientada NW-SE. La cota de profunditat és de 70 cm. per sota del nivell del carrer actual (7,96 m. s.n.m.).

Rasa 2000: rasa de 39,40 m. de llarg per 40 cm d'ample. Orientada NW-SE

Cota de profunditat: 55 cm de potència. (Cota: 8,13 m. s.n.m.)

Cala 3000: Cala de 1,20 m. de llargada i d'amplada.

Cota de profunditat: 1,50 cm de potència (Cota: 7,21 m. s.n.m.)

PAVIMENTS:

UE 1001, 2001, 3001: Paviment de rajoles (40x40x5) més capa preparació de formigó (19 cm en total).

ESTRATS:

UE 1002, 2002, 300: Nivell format per sauló de color marró clar de textura molt solta, amb una potència que oscil·la entre els 36 cm i 1,39m depenent de la rasa.

8. CONCLUSIONS

Arran de les obres de renovació de la xarxa elèctrica, a partir de la canalització en rasa i instal·lació subterrània de tubs que substituirien els antics serveis, l'empresa **ESPELSA** per encàrrec de **FECSA-ENDESA**, va practicar 2 rases i 1 cala d'un total de 65 metres a la vorera del carrer del Dr. Joaquim Pou.

L'actual intervenció estava dirigida a l'avaluació arqueològica del terreny. El resultat un cop realitzat el control de les rases ha estat el següent:

- Les Rases 1000 i 2000, així com la Cala 3000, presenten al llarg del seu recorregut una mateixa seqüència estratigràfica: un primer estrat format pel paviment i preparació de formigó del carrer i un segon nivell d'aportació de terres amb presència de sauló molt net, sense intrusions de cap altre element.

Les conclusions que podem extreure d'aquesta intervenció arqueològica són més aviat poques, ja que les restes, pel que fa a estructures i a material arqueològic són inexistents. Així doncs, pel que fa a les rases 1000, 2000 i 3000 no ens aporten cap mena d'estratigrafia fiable ja que aquestes han estat molt afectades per la instal·lació de serveis moderns i no presenten cap mena d'estructura antiga que es pugui documentar.

Cal concloure esmentant que malgrat la intervenció no hem pogut documentar cap estructura arqueològica corresponent a cap fase d'ocupació del carrer. No ha estat localitzada cap resta corresponent a estructures que possiblement es trobarien en el subsòl i que han estat documentades en excavacions anteriors. La informació extreta en altres controls arqueològics portats a terme a la mateixa zona reflexa la conformació d'un espai on es trobarien les restes de les vivendes de la Vilanova dels Arcs que es va formar arran de l'expansió de la ciutat al voltant del segle X. Al mateix temps cal esmentar que l'actual intervenció es troba en el traçat d'un dels dos aqüeductes romans que sortien de la plaça Nova en direcció nord.

Així doncs, caldrà esperar futures intervencions que aportin noves dades per poder avançar en la història d'aquest barri i de la ciutat.

9. BIBLIOGRAFIA

CIRICI, A. (1971): *Barcelona pam a pam*. Editorial Teide. Barcelona.

DDAA. (1982): Gran geografia comarcal de Catalunya. Introducció. Barcelona, Baix Llobregat. *Enciclopèdia Catalana*. Barcelona.

DD.AA. (1992): *L'avinguda de la Catedral: de l'ager de la colònia Barcino a la vilanova dels arcs*. Ajuntament de Barcelona. Barcelona.

DDAA. (1992): La ciutat consolidada (segles XIV-XV). *Història de Barcelona*. Vol III. Barcelona.

DDAA. (1999): Els barris de Barcelona. Vol I. Ciutat vella i l'Eixample. *Enciclopèdia Catalana*. Barcelona.

DDAA. (2001): La construcció de la gran Barcelona: L'OBERTURA DE LA VIA LAIETANA 1908-1958. Institut de cultura: Museu D'Història de la Ciutat. Pp.255. Barcelona.

DDAA (2002); *Diccionari d' Arqueologia*. TERMCAT, Centre de Terminologia, Barcelona.

DURAN I SANPERE, A. (1972): *Barcelona i la seva història*. Vol I. Barcelona.

FABRE, J., HUERTAS, J. (1977): *Tots els barris de Barcelona. l'Eixample i la Barcelona Vella*. Volum V. Edicions 62. Barcelona.

GRANADOS, Josep Oriol (direcció) (1995): *Memòria de la intervenció arqueològica a la Pia Almoïna*. Barcelona, 1993. Inèdit. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya.

GRIÑÓ, D. (2007): *Memòria de la intervenció arqueològica realitzada al solar del C/ Magdalenes, 25*. Codi MHCB: 35/05. Inèdit. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya.

HARRIS, E.C. (1979): *Principios de estratigrafía arqueológica*. Editorial crítica. Barcelona.

HUERTAS ARROYO, Josefa (1997): *Informe-memòria de la intervenció arqueològica a l'edifici de la Pia Almoïna (Barcelona)*. Any 1996. codi intervenció – 328. Inèdit. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya.

MIRÓ, N. (1997): Intervenció arqueològica al C/ de l'Argenteria i C/ Manresa (Barcelona).

SALES, J. (2000): Intervenció arqueològica al C/ Sant Pere Mitjà, 2, C/ Verdaguer, 1, C/Callís, 2b (Barcelona)

SIMÓ, S. (2001): Intervenció arqueològica al C/ Sant Pere Mitjà 54-56, (Barcelona).

10. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE :1001
Sector: : C/ de Joaquim Pou, 1-9.		Fase:	Cronologia: s. XX.	
DEFINICIÓ :	Nivell d'ús			
DESCRIPCIÓ :	Paviment del carrer format per rajoles (40x40x4) i capa de preparació de formigó amb una potència de 19cm.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	2001, 3001	Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	1002	Es cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE :1002
Sector: : C/ de Joaquim Pou, 1-9.		Fase:	Cronologia: s. XX.	
DEFINICIÓ :	Nivell d'aportació			
DESCRIPCIÓ :	Sauló de color marró clar i textura solta de 51 cm. de potència.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	2002, 3002	Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	1001
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE :2001
Sector: : C/ de Joaquim Pou, 1-9.		Fase:	Cronologia: s. XX.	
DEFINICIÓ :	Nivell d'ús			
DESCRIPCIÓ :	Paviment del carrer format per rajoles (40x40x4) i capa de preparació de formigó amb una potència de 19cm.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	1001, 3001,	Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	2002	Es cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE :2002	
Sector: : C/ de Joaquim Pou, 1-9.		Fase:		Cronologia: s. XX.	
DEFINICIÖ :	Nivell d'aportació				
DESCRIPCIÖ :	Sauló de color marró clar i textura solta de 36 cm. de potència				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	1002, 3002,	Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a		Es cobert per	2001	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE :3001	
Sector: : C/ de Joaquim Pou, 1-9.		Fase:		cronologia: s. XX.	
DEFINICIÖ :	Nivell d'ús				
DESCRIPCIÖ :	Paviment del carrer format per rajoles (40x40x4) i capa de preparació de formigó amb una potència de 19cm.				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	1001, 2001	Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a	3002	Es cobert per		
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE :3002	
Sector: C/ de Joaquim Pou, 1-9.		Fase:		Cronologia: s. XX.	
DEFINICIÖ :	Nivell d'aportació				
DESCRIPCIÖ :	Sauló de color marró clar i textura solta de 1,31 cm. de potència				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	1003, 2003,	Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a		Es cobert per	3001	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

11. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

11.1 Documentació Fotogràfica

. F 1. C/ del Dr. Joaquim Pou. Vista general i procés de treball.

F 2. Rasa 1000. C/ de Joaquim Pou. Aixecant paviment.

F 3. Rasa 1000. C/ del Dr. Joaquim Pou. Procés d'extracció de l'antic cable elèctric que travessava la rasa.

F 4. Rasa 1000 . C/ del Dr. Joaquim Pou. Finalitzada

F 5. Rasa 2000. C/ del Dr. Joaquim Pou. Procés de treball.

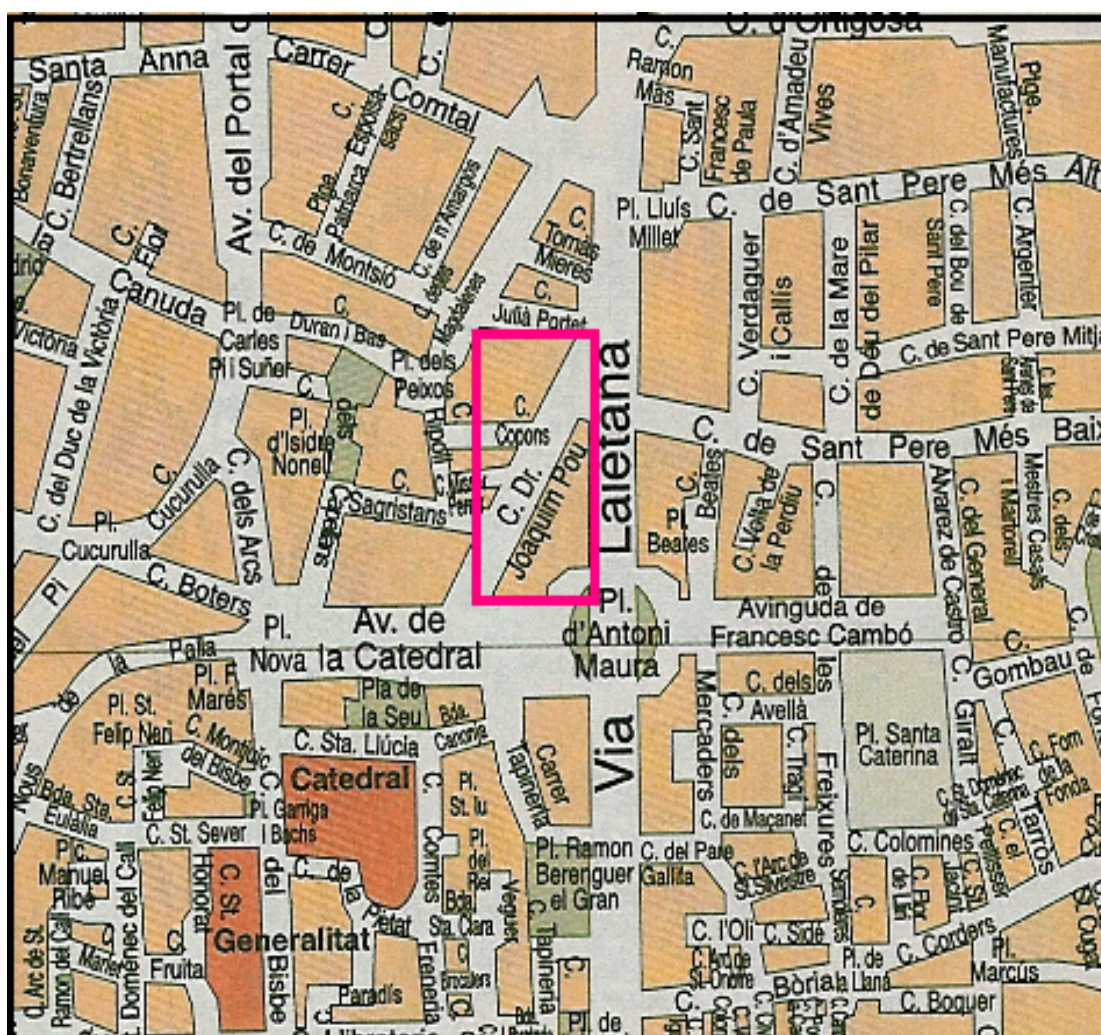

F 6. Rasa 2000. C/ del Dr. Joaquim Pou. Finalitzada amb presència del cablejat ja existent.

F 7. Cala 3000. C/ del Dr. Joaquim Pou. Finalitzada.

11.2. Documentació planimètrica

. Fig 1. Plànol on es localitza la zona on es va realitzar la intervenció

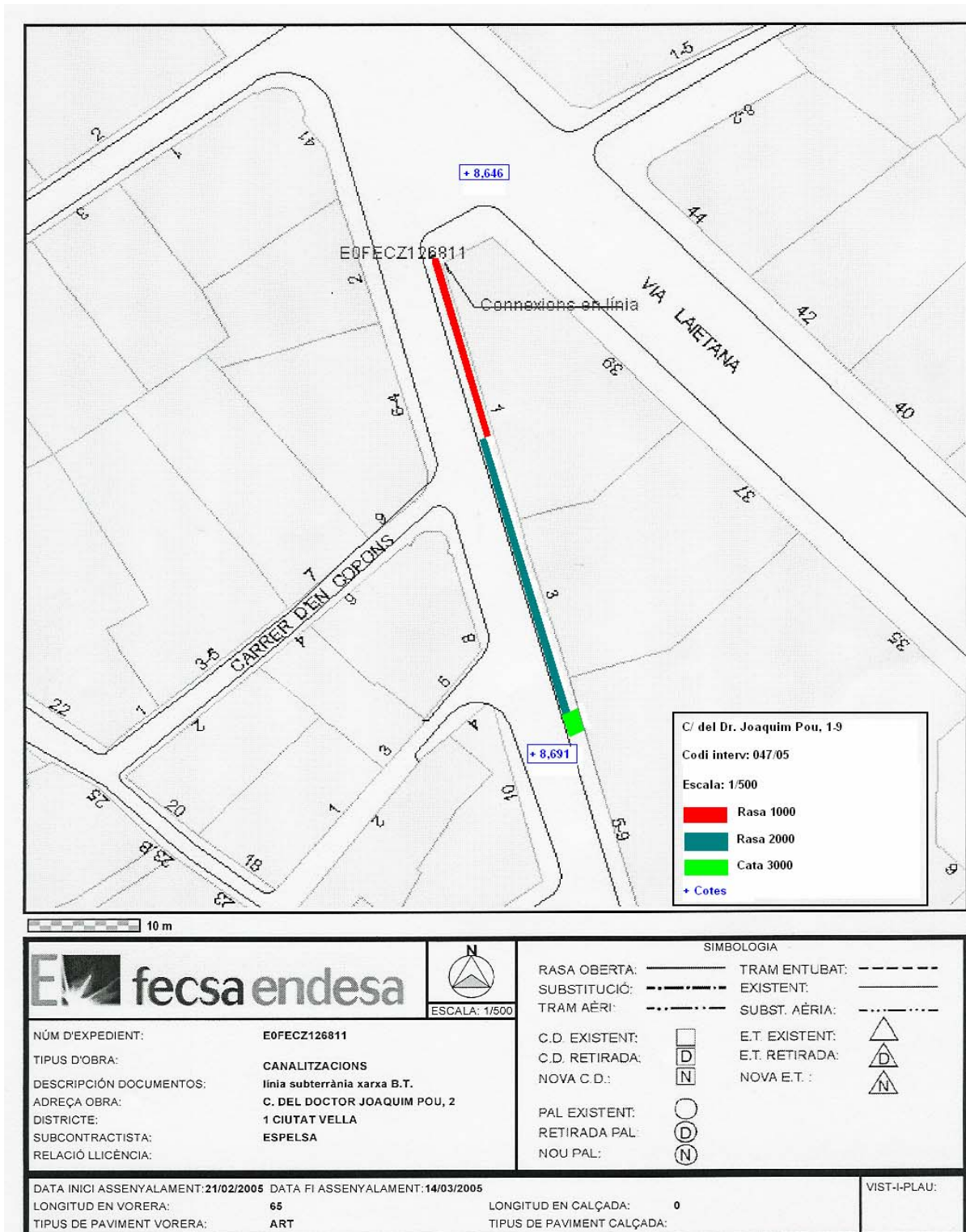

Fig 2. Plànol de la companyia FECSA-ENDESA amb les rases efectuades situades al C/ del Dr. Joaquim Pou, 1-9. Escala: 1/500